

О Бекету

Коментатор: Књижевник Душан Матић, у разговору са Радмилом Глигић, описаће нам прву представу Годоа коју је крајем 1953. видео у Женеви, приказану за један скуп европских интелектуалаца, у извођењу труппе Рожеа Блена из Париза.

Радмила Глигић: ... Ви сте чак донели текст, колико ми се чини?

Душан Матић: Не знам да ли сам донео текст, али вероватно сам донео врло много података о представи. Знате, већ сам наслов те конференције, тог састанка, тих десет дана у Женеви пре 23 године, у свом наслову носио је нешто што ће да дефинише, можда чак да да дефиницију Бекетовог Очекујући Годоа, то је реч “зебња нашег времена”, страх и очајање које лебди над Европом, ево већ 25 година, а можда и више. Комад је добро дошао и могу да вас подсетим да су одмах настале велике дискусије: шта је то? Моји разговори са неким представницима који су тамо били, рецимо из Пољске, и осталима, рекао сам: зашто протестујете што унутра нема наде и што неме Луке, као што то има На дну? И то је један данашњи европски На дну, који је некада Горки писао за Русију пре 1905. године, то јест у вези са пропалом Револуцијом. Моја прва мисао је била да ово треба, можда назвати “трагедија дел арте”. То јест: као што је некада “комедија дел арте” у ствари била карикатура великих класичних дела ренесансе, исто тако се може казати да Бекет отвара, а то ће и Јонеско да покаже, неку врсту “трагедије дел арте”, где више није важно шта хероји и јунаци говоре, такозвани јунаци, односно личности комада, није важно шта говоре, него ситуације у којима се они налазе. Две основне личности у Очекујући Годоа су у безизлазној ситуацији; оне немају ништа, оне ништа не траже. То су клошари, изгубљени људи, који су се ту нашли и који говоре, готово ништа не говоре, него понављају неке уобичајене реченице, један хоће да се обеси, али сад се нуде и нуткају, ко ће први да почне, па забораве ту тему, онда наиђу на други неки проблем око кога као да расправљају, у ствари само говоре речи. То стање очајања у коме се налазе те две личности, имао сам утисак да се налазило међу многима оним учесницима који су дошли да дискутују о зебњи, о страху који лебди над Европом у то време. Да је Бекет нашао драмску илустрацију тог немира Европе, те трагично узбуђене Европе у то време, најбоље илуструју све тешкоће које су биле око извођења овог текста у једном париском позоришту. Пре свега, ниједан директор многих позоришта који су имали прилике да изводе те врсте комада као што је Бекетов, нису пристали да изведу овај комад, јер им се чинило да финансијски могу само да изгубе. Онда се Блен, тада познати млади редитељ, који је већ био чувен по својим изузетним режијама, досетио да је то први комад Бекетов који се изводи. По француским узусима Министарство културе Француске увек је додељивало извесну своту новаца за извођење првог текста једног драмског писца. И он је то искористио, добио је одговарајућу суму, са тим је могао да осигура десетак основних представа, које захтева сваки директор позоришта. И то је учињено. Код нас је можда исто тако било тешкоћа око извођења Бекета.

Радмила Глигић: Како сте тамо доживели ту представу, заједно са осталим интелектуалцима? Почели сте о Пољацима малопре да говорите.

Душан Матић: Знам кад је отпочела прича о Годоу у томе сам учествовао и један од мојих главних аргумената је био, да бих дао неку подршку, да бих помогао неким да разумеју, да један овакав комад у Европи не значи апсолутни песимизам, неку врсту цинизма, већ да је то

нека објективна слика једног изгубљеног света. Ако су критике европског друштва у последњих сто година биле увек негативне, почевши од највећих мислилаца и песника крајем XX и почетком овог века, ако су биле интониране трагично, није чудо што је најзад и један драмски текст добио тако оштре црте у личностима и у речима које су изговорене. Оно што је мене тргло и што ми је допуштало да не видим то црnilo и зашто сам био да се тај комад и код нас прикаже, долази отуда што јачина Бекетовог текста заиста запањује једноставношћу којом је писан, ниједна непотребна, узалудна реч, а све је унутра узалудно и страшно; јер је то тако и никако друкчије ако се живот сведе на то да два човека треба да реше свој живот изван свега, без обзира на све што се дешава око њих, кад су сведени само на себе, онда то тако изгледа. Да ли је Бекет оптимиста или песимиста то се никада не види из текста једног писца, то је позадина његовог – тако да кажем – момента писања, оно што ја знам о Бекету и што сам чуо одмах, уверило ме је да тај једноставан и скроман човек не може да представља никакав цинизам, него напротив да пише једну истину чија слика, ма како била на први поглед црна, иза ње стоји једно саосећање које је бескрајно велико, баш према оним личностима које је он тако страшно и ужасно приказао, али тај ужас није у њему, ни чак у њима, него у ситуацијама у којима се ти људи налазе.

Радмила Глигић: Иначе не би било ни ироније ни хумора у томе.

Душан Матић: Ни хумора. А било је тога. Било је тога, то се осећа на нашим представама. Мени се десило да гледам и нашу стоту представу; И ја мислим да су наши глумци на крају открили ту дискретну дубоку иронију која стоји иза свих речи тамо изговорених, и иза свих ситуација. То Очекујућ и Годоа, тај израз сам, то чекање наде, јер то значи то, да ипак ту постоји нека нада, Блен је толико лепо изразио у лику Дечака који долази да јави да Годо неће доћи вечерас већ сутра, сам лик његов је тако насликан да представља заиста наду да ће ипак неко доћи и да ће се наћи неко решење... Ја знам да се код нас не воли реч Анђео, али можда би требало ипак рећи ту реч – не треба због Николе омрзнути и Светог Николу, – односно не би требало због Светог Николе омрзнути Николу. – То је дете које увек представља сву чедност коју носи живот на почетку своје егзистенције.

Радмила Глигић: Ви нисте питали Бекета о томе када сте са њим разговарали?

Душан Матић: Ја Бекета нисам никад упознао.

Радмила Глигић: Нисте?

Душан Матић: Нисам. Ја не волим да се упознајем са великим људима, врло их мало знам. Нисам га срео. Кад је био у Београду нису ми га довели, знате, да га видим. Он је био један дан или два дана једанпут у Београду.

(Трећи програм Радио Београда, 1974. године)